

MITMEKEELSETE UURINGUTE MOSAIIGIST*

30. maist 2. juunini toimus Saksamaal Hamburgi Ülikoolis kuues kakskeelsuse sümposium, mille korraldas Mitmekeelsete Uuringute Keskus. Erinevalt Barcelonast, kus oli eelmine sümposium, pole Hamburg mitmekeelne linn: siin räägivad erinevaid keeli külalised, mitte kohalikud elanikud. Hamburgi Ülikool asutati aastal 1919 ning kogu aeg on erilist tähelepanu pööratud just eri keelte õppimisele ja õpetamisele. Nüüdseks võib üliõpilane valida seal rohkem kui 130 keele vahel.

Sümposiumi ajakava oli väga mitmekülgne: üksteisele järgnesid plenaar- ja iseseisvad ettekanded, kollokviumid ning stendiettekannete tutvustused. Osalejaid oli umbes 560.

Plenaarettekandeid oli viis. Ellen Bialystok (Toronto) tutvustas erinevate uuringute tulemusi, näidates, kuidas kakskeelsus mõjutab kognitiivseid ja lingvistilisi protsesse. Kui verbaalseid ülesandeid hindavad uurimused kalduvad näitama kakskeelsuse puudusi, siis mitteverbaalsete ülesannete analüüsist selguvad kakskeelsuse eelised. Kenneth Hyltensam (Stockholm) keskendus täiskasvanute teise keele omandamisele ja nende keelekasutuse sarnasustele emakeelekõnelejate omaga, mis tekitab palju vaidlusi erinevates teise keele omandamise

teooriates. On väidetud, et iga inimene võib mis tahes vanuses saavutada emakeelekõnelejaga sarnase taseme, aga ka vastupidi, et see on põhimõtteliselt võimatu. David W. Green (London) analüüsis kakskeelse inimese aju struktuuri ja funktsiooni. Ta arvustas väidet, et eri keeled kasutavad tavalist ajuosade võrgustikku, mida kontrollivad ajukoore skeemid. Teiste keelte omandamine nõuab selle võrgustiku mugandamist. Nii viisi muutub ka inimese emakeele reprodutseerimine. Virginia Yip (Hongkong) esitas kakskeelsuse omandamise loogilisi probleeme, mis ilmuvad seoses sihtkeele grammatika õppimisega. Ta uuris, mille poolest erinevad üks- ja kakskeelsed lapsed. Viimased omandavad mõlema keele täielikult hoolimata sellest, et keelte sisendid polnud omavahel tasakaalus. Sascha W. Felix (Passau, Saksamaa) rõhutas, et teise keele omandamise valdkonnas on kolme tüüpi küsimusi: esimestele on uurijad juba vastused leidnud, teistele leitakse lähiajal, kolmandatele ei saada aga teoreetiliselt kunagi seletust leida. Oma ettekandes nimetas ta probleeme, mida teise keele omandamise teooriad on 1970. aastatest peale arutanud. Tema arvates ei ole siin toimunud erilist edasiminekut, vaid samu küsimusi esitatakse aina uuesti ja uuesti.

Kakskeelsuse sümposiumil korraldati 20 kolmetunnilist ja 8 kahetunnilist kollokviumi. Teemavalik oli väga lai: võrdselt olid esindatud nii traditsioonilised kui ka uuemad mitmekeelsete uuringute suunad. Anna Verschiku (Tallinn) kollokviumi

* Sümposiumil osalemine sai võimalikuks tänu sihtfinantseeritavale teadusteamale 0132493s03 "Eesti keelekeskkonna arengu analüüs, modelleerimine ja juhtimine". Konverentsi teese vt <http://www.isb6.org/static/index.php>.

mil "Keelekontaktid endises Nõukogude Liidus" räägiti Ukraina, Eesti, Tatarstani ja Siberi sotsiolingvistilisest olukorrast. Kirjeldades kahe sugulaskeele kontakt-situatsiooni, tutvustas Svitlana Melnyk (Kiiev) vene keelelt ukraina keelele toimuvat keelevahetust. Anastassia Zabrodskaja (Tallinn) näitas, et eesti keele mõjul toimuvad muutused kohalikus vene keeles viivad uue eestivene keele(variandi) tekkimiseni. Dieter Stern (Berliin) rääkis Taimõri vene pidžinist, mis on nii pidžiniseerumise kui ka keelesurma tulemus. Analüüsides kakskeelsete linnaelanike kõnepruuki, jõudis Suzanne Wertheim (Los Angeles) järeldusele, et Tatarstanis toimub keelevahetus. Sel kollokviumil esitatud uuringute, põnevate arutluste ja uute ideede tulemusena ilmub ajakirja International Journal of Bilingualism erinumber.

Ühe huvitavama kollokviumi korraldasid Elizabeth Lanza (Oslo) ja Melissa Moyer (Barcelona). Arutleti mitmekeelsete uuringute meetodite ja lähenemiste üle. Fred Genesee (Montreal) võttis kokku (pool)eksperimentaalsed teise keele omandamise meetodid. Alexandra Jaffe (Long Beach) esitas etnograafilise lähenemise võimalusi. Analüüsides kakskeelseid türki-hollandi ja kolmekeelseid marokoarabia-berberi-hollandi Interneti-foorumeid, näitasid Jacomine Nortier (Utrecht) ja Margreet Dorleijn (Amsterdam), kuidas saab kasutada Internetti koodivahetuse uuringutes: uurida võib niihästi e-kirju, jututubasid, diskussioonifoorumeid kui ka muid virtuaalseid maailmu. Ettekandega esines ka XX sajandi teise poole väljapaistvamaid keelekontaktide uurijaid Michael Clyne (Melbourne), kes püüdis üldistada võrreldavate andmete kasutamisevõimalusi erinevates mitmekeelsetes uuringutes. Elizabeth Lanza (Oslo) kirjeldas mitmekeelse lapse uurimist sotsiaalses kontekstis. Tema väitel tuleb psühholingvistilise lähenemise kõrval kindlasti arvesse võtta ka sotsiolingvistilisi para-

meetreid. M. Moyer püüdis ühendada teooriat, meetodeid ja keelematerjali. Vaatluse all oli seos uurija teoreetilise tausta, valitud meetodite ja kogutud keeleainese vahel.

Eestit esindasid kakskeelsuse sümposiumil Kadri Hein, A. Verschik ja A. Zabrodskaja (Tallinn). K. Hein tutvustas oma magistritöö raames läbiviidud uurin-gut, mille eesmärk oli välja selgitada, kas ja mil määral grupp Eesti kurte on oman-danud eriküsimuste moodustamise inglise keeles. Kuuljate ja kurtide inglise keele õppijate ning inglise keelt emakeelena kõnelejate hulgas läbiviidud katse näitas, et kuuljad informandid sooritasid kõik ülesanded paremini kui kurdid. A. Verschik tutvustas koodikopeerimise mudeli rakendamist eestivene keele puhul, keskendudes peamiselt analüütiliste verbide kopeerimisele. Tema järgi kopeeritakse nimisõnu, pragmaatilisi partikleid, vahel ka omadussõnu ning arvsõnu täielikult, tegusõnu (vähemalt semantiliselt spetsii-filisi) aga valikuliselt. A. Zabrodskaja ettekande "Koodivahetuse ja konvergent-si seostest" peamine eesmärk oli arutleda mõistete *konvergens* ja *koodivahetus* üle, mis on ootuspärased nähtused keelekon-taktide puhul. Püüdes leida kontaktidest johtuvate muutuste tagajärgi eesti-vene keelelises situatsioonis, keskendus uuri-mus koodivahetusega lausete sõnajärjele. Analüüsides universaalseiks nimetatud piiranguid, näitas A. Zabrodskaja nende täielikku või osalist rikkumist. Esitatud keeleaines pärineb vene-eesti koodivahe-tuse korpusest, mis on valmimas Tallinna Ülikooli üld- ja rakenduslingvistika õppe-tooli juures. Uurimus leidis kaudseid ten-dentse, mis viivad uue eestivene segakoo-di tekkimiseni.

Järgmine, seitsmes kakskeelsuse süm-poosion toimub 8.–11. juulini 2009. aastal Hollandis Utrechti.

ANASTASSIA ZABRODSKAJA